

Aan Provinciale Staten
Statencommissie Bestuur, Europa en Middelen

DATUM	11-9-2018	REFERENTIE	Eline Aardse
ONS NUMMER	81D8A0AF	DOORKIESNUMMER	06-50003541
NUMMER PS	2018BEM81	E-MAILADRES	eline.aardse@provincie-utrecht.nl
BIJLAGEN	Rapport 'Zelfbewust zichtbaar' en voorbeeldfactsheet gemeente Amersfoort	PORTEFEUILLEHOUDER	Pennarts-Pouw

Onderwerp Statenbrief: Afronding eerste verkenning regionale samenwerking op maatschappelijke opgaven

Voorgestelde behandeling: ter kennisname

Geachte dames en heren,

Inleiding

Het traject om te komen tot een visie op regiovorming is in april 2018 van start gegaan. In de maanden mei en juli zijn interviews afgenomen bij negen gemeenten in de provincie Utrecht, gemeente Gouda als aangrenzende gemeente en de regionale partners U10, regio Amersfoort, de ODRU en de NMU. Aanvullend is een bureaustudie gedaan, waaruit voor iedere gemeente een factsheet is opgesteld (als voorbeeld is de factsheet van gemeente Amersfoort bijgevoegd). De burgemeester en gemeentesecretaris van de voorgenoemde gemeenten zijn gevraagd naar de grote maatschappelijke opgaven waar zij zichzelf voor gesteld zien staan, de manier waarop zij die in samenwerking willen oppakken en welke rol zij daarin voor zichzelf, de provincie en andere organisaties weggelegd zien. Op 2 juli jl. heeft de portefeuillehouder tijdens een Statenbijeenkomst het gesprek met Statenleden gevoerd over de eerste resultaten van dit onderzoek. Daar gaf een adviseur van adviesbureau BMC een presentatie om deze resultaten te duiden. Omdat netwerksamenwerking wordt gezien in het bredere perspectief van regionale samenwerking, werd daarbij het advies "De netwerksamenleving als provinciale uitdaging" van de Provinciale Commissie Leefomgeving van april 2017 ook meegenomen. Op basis van onder andere deze Statenbijeenkomst is op 3 augustus jl. het definitieve rapport van BMC opgeleverd. Middels deze brief delen wij dit rapport graag met u.

Aanleiding

De belangrijke maatschappelijke opgaven voor gemeenten en provincie spelen zich steeds meer af op het regionale niveau, waarbij schaalniveaus en partijen variëren. Daarnaast liggen er veel wettelijke taken bij de gemeenten, die ze niet alleen kunnen uitvoeren. Gemeenten zoeken daarom naar oplossingen in de vorm van samenwerking of fusie. Tot slot stelt het huidige kabinet dat wat betreft herindeling blauwdrukken van bovenaf niet werken, maar dat het proces van onderop laten komen ook niet altijd een optimaal resultaat oplevert. Dit vraagt van provincies om te kijken naar hun opstelling. Voorgenoemde ontwikkelingen vormen aanleiding om aan PS en GS een visie op regionale samenwerking op de maatschappelijke opgaven aan te bieden, waarin handelingsperspectieven worden geformuleerd. Hoe wil de provincie, in dialoog met gemeenten, dat regionale samenwerking in de provincie Utrecht eruit ziet? Welke regio's hebben samenwerkings- en uitvoeringskracht? Welke samenwerkings- of fusievormen zijn er en wanneer zijn deze wel of niet succesvol? De visie zal inzicht geven in die vragen.

Voorgeschiedenis

Er heeft een Statenbijeenkomst plaatsgevonden over dit thema op 2 juli jl. in het provinciehuis.

Essentie / samenvatting:

In de bijlage treft u de verkenning 'Zelfbewust zichtbaar'. De verkenning is tot stand gekomen na gesprekken met de burgemeester en gemeentesecretaris van de gemeenten Amersfoort, Baarn, De Ronde Venen, Oudewater, Utrecht, Veenendaal, Vianen, Wijk bij Duurstede en Zeist. Ook Gouda is als aangrenzende gemeente van onze provincie gesproken, evenals vertegenwoordigers van de U10, regio Amersfoort, de ODRU en de NMU. De aangrenzende gemeenten Ede en Hilversum zijn ook benaderd, maar om praktische redenen heeft hier geen interview plaatsgevonden. Aanvullend is voor alle 26 Utrechtse gemeenten een factsheet gemaakt op basis van demografische, maatschappelijke, economische en ecologische ontwikkelingen én de gemeentelijke bestuursakkoorden voor de periode 2018-2022. Voor de uitgebreide verantwoording van de onderzoeksmethodiek, zie p. 8 van het rapport.

Het is van belang te benadrukken dat het in dit rapport gaat om de conclusies van BMC, die zij getrokken hebben op basis van onderzoek bij een beperkte selectie van gemeenten. Daarbij was de uitvoeringstijd voor deze eerste verkenning beperkt, bedoeld om snel inzicht in de problematiek te krijgen. Het rapport van BMC is een eerste verkenning, die als input zal dienen voor de provinciale visie op regionale samenwerking. Naast het al eerder genoemde advies van de PCL over netwerksamenwerking, kan gedacht worden aan het afstudeeronderzoek over bewegredenen om bestuurlijk of ambtelijk te fuseren, onderzoeken uit andere provincies, wetenschappelijke artikelen m.b.t. diverse onderzoeken over verschillende samenwerkingsmodellen, beleidslijnen bij het ministerie van BZK, maar ook de lessen die getrokken worden uit de interventies die gepleegd worden bij de ontvlechting van het samenwerkingsverband tussen IJsselstein en Montfoort (zie ook Statenbrief nummer 2018BEM62). Ook met het binnenkort op te leveren Koersdocument, waarin over verschillende provinciale rollen wordt gesproken, wordt een koppeling gemaakt. Naast de opgave bepaalt ook de vorm van de samenwerking onze rolkeuze en instrumenteninzet.

Hierbij een aantal observaties en conclusies uit het BMC-rapport:

- Zo heeft BMC geconstateerd dat er grote overeenstemming bestaat over de opgaven die de komende jaren met voorrang moeten worden opgepakt. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, werken, leefbaarheid, mobiliteit, energie en klimaat. Deze worden in de raads- of collegeakkoorden vooral vanuit een lokaal perspectief gezien. Dit terwijl deze opgaven duidelijke regionale dimensies kennen. Door de gesprekspartners is hierop bevestigend geantwoord. In de bestaande regionale overleggen wordt in beperkte mate gedacht vanuit regionale opgaven en oplossingen. Het is veeleer een afweging van lokale belangen.
- Als het gaat over 'samen' of 'samenwerking' in de raads- of collegeakkoorden, dan gaat het met name over samenwerking op lokaal niveau met inwoners, bedrijven en organisaties. Er wordt weinig aandacht besteed aan de regio, regionale samenwerking en positionering. Dit terwijl veel van de gemeentelijke ambities en opgaven niet zonder medewerking van andere gemeenten en stakeholders kunnen worden gerealiseerd.
- In vergelijking met andere provincies wordt er door Utrechtse gemeenten relatief vaak met wisselende partners samengewerkt. Gemeenten hebben de 'luxe' om vele kanten op te kunnen kijken. Er zijn daardoor ook geen vaste clusters van gemeenten die op basis van gedeelde opgaven met elkaar samenwerken. Het voordeel hiervan: flexibiliteit in de samenwerking. Het nadeel hiervan: samenwerking kan vrijblijvend zijn en veel bestuurlijke drukte met zich meebrengen als strategische keuzes en uitvoeringskracht moeten worden georganiseerd.
- Door BMC is ook gevraagd naar wat de gesprekspartners (gemeenten en regionale partners) van ons, de provincie, vinden. Onze moderne en toegankelijke bestuursstijl wordt door hen gewaardeerd. Tegelijkertijd zien ze dat het rondom inhoudelijke thema's soms ontbreekt aan strategische kwaliteit, doorzettingskracht en richting geven. We zijn soms te bescheiden in ons handelen; sommigen van hen noemen dit een vorm van 'handelingsverlegenheid'. We willen graag aardig gevonden worden en het lijkt voor ons lastig om te bepalen wanneer we richting moeten geven of juist gas terug moeten nemen. Echter: gemeenten zitten hier soms ook ambivalent in. Waar publiekelijk wordt aangegeven dat de provincie zich er 'niet mee moet bemoeien', wordt soms achter de schermen gezegd dat een interventie of keuze van onze kant zou worden aangemoedigd.
- De gemeenten uit de interviewronde hebben verder aangegeven dat zij als gemeente en regio graag (h)erkend willen worden vanuit hun eigen identiteit, kwaliteit en opgaven. Hier zijn we mee aan de slag middels gebiedsgericht werken. Denk daarbij aan O-gen, Agenda Vitaal Platteland, de Regiodeals, het regionaal ambitiedocument Lopikerwaard en de Uitvoeringsagenda Schone Lucht. Gemeenten gaven aan deze manier van werken te waarderen vanwege het voorzien in de behoefte aan gelijkwaardigheid, erkenning van het unieke en de dialoog.
- Een conclusie die BMC trekt met betrekking tot raads- en Statenleden is dat zij vaker en intensiever met elkaar van gedachten zouden moeten wisselen over de regionale opgaven. Er kan zodoende meer samenhang ontstaan in hetgeen in verschillende raads- en PS-debatten over de regionale opgaven en ambities wordt besproken en besloten.

Meetbaar / beoogd beleidseffect

Dit rapport wordt - tezamen met andere beschikbare informatie - gebruikt voor een uitgangspuntennotitie die aan uw Staten wordt aangeboden. Uiteindelijk wordt er tegen eind maart 2019 een volledige visie op regionale samenwerking op maatschappelijke opgaven aangeboden aan Provinciale Staten ter vaststelling.

Wettelijke grondslag

Artikel 167 van de Provinciewet is van toepassing.

Financiële consequenties

De verkenning van BMC is bekostigd vanuit programma 7 (Bestuur).

Vervolprocedure/voortgang

Deze verkenning is een startmoment om uiteindelijk een visie op regionale samenwerking rond maatschappelijke opgaven te formuleren. Daarvoor zullen de wethouders van alle gemeenten worden betrokken tijdens een netwerkbijeenkomst op 25 september a.s., welke plaatsvindt op Paleis Soestdijk. De portefeuillehouder zal in een persoonlijke e-mail aan alle 26 gemeenten en de andere geïnterviewde partners de conclusies van het rapport meegeven en hen uitnodigen in een aanvullend gesprek of e-mail te reageren op het rapport. Daarnaast zal een enquête worden uitgezet onder raadsleden en uw Staten, om ook het perspectief mee te nemen van de volksvertegenwoordigers in dit traject (immers: tot nu toe zijn alleen de burgemeesters en gemeentesecretarissen door BMC bevroegd).

Met het binnenkort op te leveren Koersdocument voor de Omgevingsvisie wordt een koppeling gemaakt. Over het conceptdocument is in de ad hoc commissie Omgevingsvisie van 3 september jl. een presentatie gegeven. Hierin wordt gesproken over mogelijke provinciale rollen, waar het onderzoek van BMC hier ook enkele suggesties voor geeft (denk aan de verbindende rol om zodoende samenhang te creëren tussen verschillende opgaven en de rol van kennismakelaar als het gaat om het bijeen brengen van dilemma's en keuzescenario's rondom de opgaven). In het vervolgproces wordt het Koersdocument nauw betrokken bij de verdere uitwerking.

Er wordt vervolgens een knip gemaakt tussen het opleveren van de uitgangspuntennotitie en het voorleggen van een volledige *visie op regionale samenwerking op de grote opgaven* aan de nieuwe Provinciale Staten.

De uitgangspuntennotitie wordt in oktober 2018 opgeleverd. Hierin wordt op hoofdlijnen de problematiek met handelingsperspectieven geschetst. Bij de totstandkoming van deze notitie zal aangesloten worden bij het visietraject voor het Koersdocument. Deze notitie zal in zijn geheel met uw Staten besproken worden. Vervolgens zullen de nieuwe Provinciale Staten na de Statenverkiezingen de volledige visie kunnen vaststellen.

Concreet voorliggende vraag aan statencommissie / Provinciale Staten

Wij vragen u kennis te nemen van de verkenning van BMC.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

De voorzitter,
De secretaris,